

หลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากล : หลักสูตรในศตวรรษที่ 21
World-class Standard School Curriculum in 21st Century

อธิป หัตถกิจ¹ และ จุไรรัตน์ สูดรุ่ง²
Athip Hatakee¹ and Jurairat Sudrungs²

บทคัดย่อ

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คือ การศึกษา ซึ่งการเพิ่มศักยภาพการจัดการศึกษาไทยให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลกในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น โรงเรียนต้องเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น และหลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความเป็นสากล โรงเรียนมาตรฐานสากลมีจุดเด่น คือ เป็นหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เน้นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศภาษาที่สอง การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากลต้องดำเนินการพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรให้เทียบเคียงมาตรฐานสากล 2) ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โดยใช้ภาษาอังกฤษ 3) ด้านการพัฒนาครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่สอง 4) ด้านการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน และ 5) ด้านการพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียน

คำสำคัญ: หลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากล, ศตวรรษที่ 21

Article Info: Received 30 December, 2015; Received in revised form 14 December, 2020; Accepted 18 December, 2020

¹ นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: moobathe@hotmail.com

Graduate Student in Supervision and Curriculum Development Division, Department of Educational Policy Management, and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: moobathe@hotmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: jurairat.su@chula.ac.th

Lecturer in Supervision and Curriculum Development Division, Department of Educational Policy Management, and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: jurairat.su@chula.ac.th

Abstract

Education is the key factor to increase population quality. The progression of Thai education is that schools have to be education service in a wider dimension and have a world-class curriculum. Therefore, the world-class standard school had set up with the highlights that the world-class standard school curriculum focusing on critical thinking skills, self-learning, English, and foreign languages as a second language. The improvement of education quality to world-class standard must be conducted in five areas including 1) Development of a curriculum comparable to world-class standards, 2) Development of teaching Science and Mathematics in English, 3) Development of teachers who teach second foreign languages, 4) Development of school administrators, and 5) Development of school management system.

Keywords: world class standard school curriculum, 21st century

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องด้วยเป็นเครื่องมือในการสร้างคนให้มีคุณภาพตามที่ประเทศชาติมุ่งหวัง คนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ บทบาทของการศึกษาแทรกซึมเข้าไปในกระบวนการถ่ายทอดค่านิยมและเจตคติ ให้คนมีความรู้ ความสามารถตามความจำเป็น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และมาตรฐานการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงตัวเอง ครอบครัว และช่วยเหลือสังคมได้ การพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม กระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับการศึกษาและกล่อมเกลาคิดใจ

ผลจากการศึกษาวิจัยและการติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมา ประกอบกับข้อมูลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสมและชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

คุณภาพของการจัดการศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับความพร้อมในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลกของแต่ละประเทศ ประเทศที่อยู่รอดได้หรือคงความได้เปรียบ คือ ประเทศที่มีอำนาจทางความรู้และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการศึกษาไทยให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลกในยุคศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) โรงเรียนต้องเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น เพราะในปัจจุบันสังคมโลกเป็นสังคมไร้พรมแดนที่มีการติดต่อประสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ มากขึ้น อีกทั้งการก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จะมีผลต่อการเปิดเสรีทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดการแข่งขันในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น ในอนาคตโรงเรียนแต่ละแห่งต้องมีการแข่งขันด้านคุณภาพมากขึ้น โรงเรียนในประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางการศึกษา

หลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความเป็นสากล เนื่องจากยุคโลกาภิวัตน์มีการเชื่อมโยงด้านการค้าและการลงทุน ทำให้ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการคนที่มีศักยภาพในหลายด้าน รวมทั้งความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร คุณลักษณะในการเป็นพลโลก การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนจึงต้องปรับให้มีความเป็นสากลมากขึ้นและเน้นการพัฒนาทักษะการคิด

สภาพสังคมโลกที่มีการแข่งขันสูงทำให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเน้นการพัฒนาทักษะเป็นสำคัญ ในปัจจุบันโรงเรียนยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้เท่าที่ควร เนื่องจากการเรียนการสอนยังเน้นให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่ผู้สอนป้อนความรู้มากกว่าการคิดสิ่งใหม่ ๆ ดังนั้น ควรมีการปรับรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดให้มากยิ่งขึ้นควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน อีกทั้งการสอนภาษาต่างประเทศต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่ใช้สื่อสารกันอย่างกว้างขวาง เช่น ภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีนย่อมมีความได้เปรียบในการติดต่อสื่อสารในโลกไร้พรมแดน การจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ ในการสื่อสาร เจรจาต่อรองในเรื่องต่าง ๆ และนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

กระทรวงศึกษาธิการได้ทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสมชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) หากแต่กระบวนการ

จัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ ได้แก่ 1) ทักษะและความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการศึกษาหาความรู้ 2) ทักษะและความสามารถในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและเรียนรู้จากการปฏิบัติทดลอง 3) ทักษะและความสามารถในการคิดรูปแบบต่าง ๆ 4) ทักษะและความสามารถในการทำงานและแข่งขันกับชาวต่างชาติ 5) โอกาสในการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต และ 6) ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ และมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ริเริ่มโรงเรียนมาตรฐานสากลเกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2553 ที่ต้องการยกระดับโรงเรียนชั้นนำทั่วประเทศที่มีความพร้อมให้เป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานสากล มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลเมืองโลก (world citizen) จัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (world-class standard) และบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (quality system management) ในปี พ.ศ. 2553-2554 มีโรงเรียนเป้าหมาย จำนวน 500 โรงเรียน เป็นกลุ่มบุกเบิก แบ่งออกเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา 119 โรงเรียน และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 381 โรงเรียน ที่เข้าร่วมการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล ซึ่งดำเนินการพัฒนาโรงเรียนใน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร ปีการศึกษา 2553 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เทียบเคียงกับมาตรฐานสากล เช่น หลักสูตร English Program (EP) Mini English Program (MEP) International English Program (IEP) หรือ International Baccalaureate (IB) หลักสูตรความเป็นเลิศเฉพาะทาง อาทิ วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ภาษา อาชีพ ดนตรี กีฬา โดยทุกหลักสูตรจะมีการปรับเนื้อหาวิชาพื้นฐานต่าง ๆ ให้มีความเข้มข้นเทียบเคียงกับมาตรฐานสากล และจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอน/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน/รายวิชาเพิ่มเติม 3 วิชา ได้แก่ ทฤษฎีองค์ความรู้ (theory of knowledge) การเขียนความเรียงขั้นสูง (extended essay) และการสร้างโครงงาน (create project work)

2. ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โดยใช้ภาษาอังกฤษ

3. ด้านการพัฒนาครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ 2 อาทิ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาญี่ปุ่น

4. ด้านการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล ร่วมกับสำนักพัฒนาครูและบุคลากร

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการใช้ IT และการใช้ภาษาอังกฤษ การพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล การพัฒนาระบบการบริหารจัดการคุณภาพ

5. ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ โรงเรียนมาตรฐานสากลร่วมกับศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา

ลักษณะของหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากล

โรงเรียนมาตรฐานสากลได้มีการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพเทียบเคียงมาตรฐานสากล การจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเป็นไปตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ดังนี้

Learning to know หมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้มีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อไป ได้แก่ การรู้จักการแสวงหาความรู้ การต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ และรวมทั้งการสร้างความรู้ขึ้นใหม่

Learning to do หมายถึง การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติหรือลงมือทำ ซึ่งอาจนำไปสู่การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้ศึกษามา รวมทั้งการปฏิบัติเพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคม

Learning to live together หมายถึง การเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขทั้งการดำเนินชีวิตในการเรียน ครอบครัว สังคม และการทำงาน

Learning to be หมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้รู้จักตัวเองอย่างถ่องแท้ รู้ถึงศักยภาพ ความถนัด ความสนใจของตนเอง สามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เลือกแนวทางการพัฒนาดตนเองตามศักยภาพ วางแผนการเรียนต่อการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพตนเองได้

หลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เกิดขึ้นนั้นมีเป้าหมายเพื่อให้โรงเรียนมาตรฐานสากลมีลักษณะต่าง ๆ คือ 1) จัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากล 2) จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นเลิศตอบสนองต่อความถนัดและศักยภาพตามความต้องการของผู้เรียน 3) จัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ด้วยภาษาอังกฤษ 4) โรงเรียนจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้การศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (research and knowledge formation) การสื่อสารและการนำเสนอ (communication and presentation) และโลกศึกษาหรือโลกาภิวัตน์ศึกษา (global education and social service activity) 5) โรงเรียนใช้หนังสือ ตำราเรียน และสื่อที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล 6) โรงเรียนใช้ระบบการวัดและประเมินผลแบบมาตรฐานสากล โดยประเมินจากการสอบข้อเขียน

สอบปากเปล่า สอบสัมภาษณ์ การลงมือปฏิบัติ และสามารถเทียบโอนผลการเรียนกับสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง : สู่ทักษะการคิดวิเคราะห์

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง “Independent Study: IS” เป็นจุดเน้นของหลักสูตรนี้ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในการพัฒนาผู้เรียน เพราะเป็นการเปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระในเรื่องหรือประเด็นที่ตนสนใจ เริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหา ซึ่งอาจเป็นประเด็นสาธารณะ (public issue) หรือ ประเด็นระดับโลก (global issue) และดำเนินการค้นคว้าแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ จากนั้นหาวิธีการที่เหมาะสมในการสื่อสารนำเสนอให้ผู้อื่นได้รับทราบ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปทำประโยชน์แก่สาธารณะ สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันตลอดแนว โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษาสามารถจัดได้ 2 ลักษณะ คือ จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม 2 รายวิชา ดังนี้

1. รายวิชาการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and Knowledge Formation: IS1) เป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะตาม IS1 ผู้เรียนเลือกประเด็นที่สนใจในการเรียนรู้เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา ตั้งสมมุติฐาน ค้นคว้า แสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้

2. รายวิชาการศึกษาและการนำเสนอ (Communication and Presentation: IS2) เป็นการเรียนรู้ต่อเนื่องจากรายวิชา IS1 ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากรายวิชาการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้มาเขียนรายงาน หรือเอกสารทางวิชาการ และนำเสนอเพื่อสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลความรู้นั้นให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยจัดทำเป็นผลงานการเขียนทางวิชาการ 1 ชิ้น

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยจัดกิจกรรมการนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (Social Service Activity: IS3) เป็นการนำสิ่งที่เรียนรู้จากรายวิชาเพิ่มเติมทั้ง 2 รายวิชาข้างต้น ไปประยุกต์ใช้ในการทำประโยชน์ต่อสังคม

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองให้พิจารณาจากคุณภาพของชิ้นงานหรือการปฏิบัติที่เป็นผลผลิตร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากลหรือไม่ โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่

หลากหลายและเกณฑ์การประเมิน (rubrics) กระทรวงศึกษาธิการ (2555) ระบุแนวทางการวัดและประเมิน สามารถแบ่งออกเป็น 3 กรณี ดังนี้

1. กรณีที่จัดบูรณาการสาระการเรียนรู้การศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ในรายวิชาพื้นฐานที่โรงเรียน พิจารณาเห็นว่าเหมาะสม จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้เฉพาะและประเมินผลการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ นี้ให้ชัดเจน

2. กรณีที่จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม ต้องประเมินและตัดสินผลการเรียนโดยให้ระดับ ผลการเรียนรายวิชาของสาระศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. กรณีที่จัดบูรณาการสาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เฉพาะเป้าหมายคุณภาพ ผู้เรียน การนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (IS3: Social Service Activity) ในกิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ ให้ทำการวัดและประเมินผลการวางแผนการปฏิบัติ การปฏิบัติตามแผน และการสรุป รายงานผลการปฏิบัติ โดยให้ผลการประเมินเป็นผ่านและไม่ผ่าน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

อีกประการหนึ่ง คือ การจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมเพื่อเน้นภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศ ที่สอง ในกรณีนี้ทางโรงเรียนมาตรฐานสากลได้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และในระดับมัธยมศึกษา และมีการจัดให้เรียนในภาษา ต่างประเทศที่สอง เช่น ภาษาจีนในทุกห้องเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ทักษะในการใช้ภาษาที่ดี ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศภาษาที่ 2

ข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้า จะเห็นว่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่จัดขึ้นเป็นรายวิชาเพิ่มเติมและ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น มีความแตกต่างกับหลักสูตรอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ และค้นคว้าสิ่งที่ตนเองต้องการศึกษาได้ด้วยตนเอง สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้ามาคิด วิเคราะห์ และนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง อีกทั้งยังสามารถเผยแพร่ให้กับผู้อื่นที่ สนใจได้รับทราบอีกด้วย โดยมีการส่งเสริมภาษาต่างประเทศทำให้ผู้เรียนมีทักษะภาษาที่หลากหลายทั้งภาษา อังกฤษ และภาษาต่างประเทศภาษาที่สอง

สภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นกับการใช้หลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากล

ข้อมูลจากการศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและระยะเวลาที่เริ่มใช้หลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ. 2553 พบว่า ผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล ยังไม่ประสบ ผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากเกิดความซ้ำซ้อนของหลักสูตร การจัดสาระเพิ่มเติมไม่สอดคล้องกับโครงสร้าง

เวลาเรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้เรียนยังขาดทักษะและความสามารถจำเป็นในการพัฒนาตนเองสู่สากล นอกจากนี้ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ผลการทดสอบความถนัดทั่วไป (GAT) และผลการทดสอบความถนัดทางวิชาการ (PAT) ในภาพรวมก็ยังคงอยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับผลการประเมินนักเรียนของโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) และผลการประเมินของโครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ (Trended in International Mathematics and Science Study: TIMSS) ที่รายงานว่า คะแนนของนักเรียนไทยโดยเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของนักเรียนนานาชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ทบทวนจุดที่เป็นปัญหาในการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล และพัฒนาปรับปรุงแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ใหม่ โดยปรับเปลี่ยนจากสาระความรู้ที่เน้นความเป็นสากลเป็นสาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study: IS) โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “บันได 5 ขั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล” ได้แก่ 1) การตั้งคำถาม/สมมติฐาน 2) การสืบค้นความรู้และสารสนเทศ 3) การสร้างองค์ความรู้ 4) การสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) การบริการสังคมและจิตสาธารณะ เห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ “บันได 5 ขั้น” มีความสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ในข้อที่ 1-3 ซึ่งเป็นรายวิชาการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and Knowledge Formation: IS1) ในข้อที่ 4 ซึ่งเป็นรายวิชาการสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and Presentation: IS2) และในข้อที่ 5 ซึ่งกิจกรรมการนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (Social Service Activity: IS3) ดังนั้นทางโรงเรียนต้องนำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองไปสู่การเรียนการสอน ด้วยการจัดทำรายวิชาเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการหรือรายวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ ทางโรงเรียนสามารถพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบท วย และพัฒนาการของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

ในปัจจุบันโรงเรียนหลายแห่งที่ถูกคัดเลือกเข้าร่วมเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลยังไม่มีความพร้อมในหลาย ๆ เรื่องแม้ว่าจะมีหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากลแล้วก็ตาม ปัญหาที่พบ เช่น ขาดงบประมาณที่จะมาสนับสนุนการใช้หลักสูตร บุคลากรในโรงเรียนยังไม่เข้าใจในหลักสูตร การอบรมเพื่อให้ความรู้กับครูเป็นไปอย่างไม่มีทั่วถึง ทำให้ครูผู้สอนในหลักสูตรมาตรฐานสากลเกิดความสับสนในการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่ต้องการได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรชช.ประเวศ สัตบุษย์วรกุล และ และ สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2557) ที่พบว่า ครูประสบปัญหาในการจัดการเรียน

การสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาระการศึกษา ค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ เนื่องจากขาดความชัดเจนในเนื้อหาสาระ แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ คือ โรงเรียนต้องเร่งส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรม เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในสาระการศึกษา ค้นคว้า ด้วยตนเองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เปิดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พิชัย เหลืองอรุณ (2555) นำเสนอผลการวิจัยปัญหาการดำเนินงานในโรงเรียนมาตรฐานสากลใน 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ครูและบุคลากรขาดความชัดเจนเกี่ยวกับโรงเรียนมาตรฐานสากล

ด้านที่ 2 โรงเรียน ไม่สามารถจัดหาเครื่องมือในการวัดประเมินผลที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับได้

ด้านที่ 3 ครูขาดความรู้และทักษะในการผลิตสื่อ นวัตกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ด้านที่ 4 ครูให้ความสำคัญกับการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนน้อยกว่าที่ควร

ด้านที่ 5 ครูไม่ให้ความร่วมมือในการนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่จัดขึ้นแม้ว่าจะมีข้อดีมากมายแต่ก็พบว่า มีความซ้ำซ้อนกับรายวิชาโครงการที่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรปกติของโรงเรียน ส่งผลให้เป็นการเพิ่มภาระงานของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน ตลอดจนประสบปัญหาในประเด็นการเขียนเพื่อนำเสนอข้อมูล โดยพบว่า ผู้เรียนยังไม่สามารถสื่อสารข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอทางวิชาการได้อย่างสมบูรณ์ เป็นเพียงการเขียนรายงานผลจากการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น

แนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดหลักสูตร

การดำเนินการใช้หลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากลให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ใน บุคลากรและผู้เรียนในจำเป็นต้องมีคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลเมืองโลก (world citizen) เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลเมืองโลกซึ่งมีคุณลักษณะ ดังนี้

1.1 มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าเผชิญความเสี่ยง สามารถใช้ความคิดระดับสูง มีเหตุผล และสามารถวางแผนจัดการไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

1.2 มีความสามารถประเมิน แสวงหา สังเคราะห์ และใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการให้สำเร็จ

1.3 มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณีของนานาชาติ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (world-class standard)

กระบวนการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่กระตุ้นการคิดและการใช้ภาษา ดังนี้

2.1 ครูผู้สอนต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีการฝึกคิดวิเคราะห์ สามารถใช้เทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเองและสามารถค้นกรองข้อมูลเหล่านั้นเพื่อนำข้อเท็จจริงจากข้อมูลมาใช้ในการเกิดประโยชน์กับตนเองและสังคมได้

2.2 มีกระบวนการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนมีการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศภาษาที่สองเป็นประจำทั้งในและนอกห้องเรียน

2.3 มีการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติตนเองและนานาชาติเพื่อพัฒนาตนเองให้ก้าวเข้าสู่สังคมที่มีความสากลได้อย่างมั่นใจ

2.4 มีการใช้หนังสือ ตำราเรียน และสื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศ

2.5 มีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ICT) ในการจัดการเรียนการสอน

2.6 มีการวัด ประเมินผล และการเผยแพร่ผลงาน ทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์

3. ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (quality system management)

เกี่ยวข้องกับ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และการบริหารหลักสูตร ดังนี้

3.1 ผู้บริหาร

1) มีวิสัยทัศน์และสามารถนำโรงเรียนสู่การเป็นมาตรฐานสากล คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสู่ระดับสากลสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ส่งเสริมนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการควบคู่กับการปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม

2) บริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ มีกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการในโรงเรียนให้เป็นระบบ รวดเร็ว ทันสมัยและมีการประเมินทูลกระยะ ปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องให้ดีขึ้นอยู่เสมอเพื่อให้โรงเรียนเกิดความก้าวหน้าและเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ

3) มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลงานปรากฏเป็นที่ยอมรับ

4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและบริหารจัดการ

5) สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร

6) มีประสบการณ์ อบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษานานาชาติ

3.2 ครูผู้สอน

- 1) มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะทางด้านวิชาการ
- 2) สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารและใช้สืบค้นข้อมูลเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนได้
- 3) สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ในการจัดการเรียนการสอนกับนานาชาติ
- 4) ใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3.3 การบริหารหลักสูตร โรงเรียนต้องมีการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนี้

- 1) มีการจัดเอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนทุกชนิดเพื่ออำนวยความสะดวกและช่วยเหลือครูให้สามารถใช้ควบคู่กับการดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง
- 2) มีการบริการห้องสอนวิชาเฉพาะ บริการเกี่ยวกับห้องสมุด ห้องผลิตสื่อการเรียนการสอน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือการวัดและการประเมินผลและการแนะแนว
- 3) มีการจัดทำหรือจัดหาแหล่งวิชาการต่าง ๆ การใช้ประโยชน์จากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกโรงเรียนด้วย
- 4) จัดให้ครูที่มีความรู้เฉพาะทางเข้าสอนตรงตามสาขาวิชาเอก

สิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพและประสบผลสำเร็จนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ควรมีการกำกับติดตามโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ทั้งด้านการบริหารงานในโรงเรียนและด้านการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ควรมีการประเมินหลักสูตรมาตรฐานสากลที่โรงเรียนในโครงการนำไปใช้เพื่อทำให้หลักสูตรที่ใช้มีประสิทธิภาพที่มากขึ้น

บทสรุป

ปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการใช้หลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากลมาเป็นเวลากว่า 7 ปีแล้ว หลักสูตรดังกล่าวถึงแม้ว่าจะเป็นหลักสูตรที่ดี แต่ค่อนข้างมีความซับซ้อนและบางส่วนยังคงมีความไม่ชัดเจน หากต้องการนำไปใช้กับทุกโรงเรียนในประเทศไทย หลักสูตรนี้ต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้หลักสูตรสู่การปฏิบัติได้ง่ายขึ้น และมีแนวทางในการใช้หลักสูตรไปในทิศทางเดียวกันทั้งประเทศ อันจะส่งผลผู้เรียนทั้งประเทศได้รับการพัฒนาคุณลักษณะ

ต่าง ๆ สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในหลักสูตร อีกทั้งส่วนกลางควรมีการกำกับ ติดตาม ดูแลการบริหารงานต่าง ๆ ของโรงเรียนมาตรฐานสากลอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ควรมีการจัดอบรมในด้านที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสากลให้มากขึ้น และมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นสากลให้กับผู้เรียน หากทุกภาคส่วนเห็นถึงความสำคัญและร่วมมือกันพัฒนากันเป็นอย่างดีแล้ว ความสำเร็จของหลักสูตรมาตรฐานสากลที่มีขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เด็กไทยมีความเป็นสากลและพัฒนาตนเองเพื่อไปพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวล้ำประเทศอื่น ๆ ย่อมเป็นไปได้อย่างแน่นอน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*.

กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล*. ชุมชนสหกรณ์

การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง*.

กระทรวงศึกษาธิการ.

พรพรประเวศ สัตตบุษย์วรกุล และ สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2557). การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ

และชีวิตจริงเพื่อระบุปัญหาและการแก้ไขการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล.

วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(2), 612-624. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/20423>

พิชัย เหลืองอรุณ. (2555). *สภาพและปัญหาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัด*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed/doc/V71/v71d0019.pdf>